

τά είναι τόσο σοβαρά (και είναι), η ελληνική διγλωσσία φαίνεται τουλάχιστον ανεύθυνη. Το να *μπορούμε* να ορθώσουμε εμπόδια αν όχι και να σταματήσουμε μια καταστροφική προοπτική (π.χ. με ένα βέτο στο ΝΑΤΟ) και να μην το κάνουμε φαίνεται περιέργο. Και μάλλον πείθει ότι η ελληνική στάση υπαγορεύεται όχι από θεωρήσεις για το εθνικό και διεθνές συμφέρον, αλλά από σκέψεις εσωτερικής και... βαλκανικής κατανάλωσης. Οπότε, βολεύει το «και η πίστα ολόκληρη, και ο σκύλος χορτάτος».

Η ευθύνη της διεθνούς κοινότητας και ειδικότερα της Ευρώπης για τα όσα τραγικά συμβαίνουν εδώ και τέσσερα χρόνια στην πρώην Γιουγκοσλαβία είναι τεράστια. Σταθήκαμε ανίκανοι να προλάβουμε και μετά να σταματήσουμε τη φρικαλέα σφαγή και τις εθνικές καθάρσεις, αφήνουμε καθημερινά να καταπατούνται όλες οι αρχές της πολιτισμένης συμβίωσης ατόμων, εθνών και κρατών. Οι συνέπειες αυτής της στάσης θα είναι βαθιές και μακρόχρονες όχι μόνο για την περιοχή, αλλά και για την οικοδόμηση της Ευρώπης και της νέας διεθνούς τάξης.

Η πρόσφατη συγκρότηση της αγγλο-γαλλικής δύναμης ταχείας επέμβασης, καθώς και μια αλλαγή του κλίματος σε ορισμένες δυτικές πρωτεύουσες, αφήνουν να διαφανεί η πιθανότητα μιας πιο ενεργούς και αποτελεσματικής διεθνούς παρέμβασης. Δυστυχώς όμως οι ενδείξεις δεν είναι μονοσήμαντες. Δεν είναι σαφές αν οι κινήσεις αυτές αποσκοπούν σε μια πιο ενεργό παρέμβαση ή στην ετοιμασία της απειμπλοκής. Εξακολουθούν να εκπέμπονται αντιφατικά μηνύματα από διάφορα κράτη και κέντρα. Οι ΗΠΑ βρίσκονται σε πλήρη παράλυση. Και οι μάχες εντείνονται.

Μπροστά σ' αυτή την καταθλιπτική ευρύτε-

ρη εικόνα, ο ρόλος και οι ευθύνες της μικρής Ελλάδας φαίνονται ασήμαντα. Είναι αλήθεια πως με την παράλογη στάση της στο μακεδονικό, η Ελλάδα συμβάλλει κι αυτή καθημερινά στην αποσταθεροποίηση της ευρύτερης περιοχής και στον εξευτελισμό της Ευρώπης και της διεθνούς κοινότητας. Ωστόσο, κανείς δεν θα μπορούσε να της αποδώσει μείζοντες ευθύνες για τη γιουγκοσλαβική τραγωδία.

Και όμως, η στάση της Ελλάδας απέναντι στους γιουγκοσλαβικούς πολέμους έχει σημασία, σημασία όχι τόσο για τους άλλους, όσο για μας. Η στάση αυτή δεν συμβάλλει απλά στη διεθνή μας απομόνωση. Αποτελεί μια μελανή κηλίδα στην ιστορία μας, που –όπως και το μακεδονικό, με το οποίο εξάλλου συνδέεται– συμπυκνώνει την ανησυχητική πορεία σκοταδιστικής αναδίπλωσης της κρατικής πολιτικής, αλλά και ολόκληρης της ελληνικής κοινωνίας.

18.6.95

ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΘΡΑΚΗΣ «ΒΟΗΘΗΤΙΚΟΙ ΛΟΙΠΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ» του Νίκου Θεοτοκά

Σε πείσμα των εντεταλμένων κρανιομετρών, που προσπαθούν να αποδείξουν πως οι μουσουλμάνοι της Δ. Θράκης δεν ανήκουν στην τούρκικη ράτσα, όλο και περισσότεροι απ' τους Έλληνες πολίτες που κατοικούν στη Ροδόπη και στην Ξάνθη, αισθάνονται Τούρκοι. Δεν χρειάζεται νομίζω να επιμείνει κανείς στην άποψη ότι η τουρκική ράτσα και το τουρκικό έθνος είναι δυο πράγματα τελείως διαφορετικά, που ταυτίζονται μόνο στις ιστορικές κατασκευές των εθνικισμών. Όπως και να έχουν πάντως τα πράγματα, οι μουσουλμάνοι της Δ. Θράκης νοιώθουν τον εαυτό τους Τούρκο κι εμείς δεν έχουμε κανέναν λόγο να μην δεχτούμε αυτό που αισθάνονται. Όπως πιστεύουμε τους Αρβανίτες, τους Σαρακατσάνους, τους Βλάχους, τους Μακεδόνες, τους Αρμένιους, τους Ποντίους κτλ., που χωνεύτηκαν, με το καλό ή με το ζόρι, στο ελληνικό εθνικό σώμα και που, χωρίς κανείς να τους μετρήσει το κρανίο, θεωρούν τον εαυ-

τό τους κατευθείαν απόγονο του Περικλή και του Μεγαλέξανδρου, του Θεοδοσίου και του Βουλγαροκτόνου, του Μιαούλη και του Μάρκου Μπότσαρη.

Οι Τούρκοι της Ροδόπης και της Ξάνθης, όπως κι όλοι οι κάτοικοι της Δ. Θράκης, είναι πολίτες της Ελληνικής Δημοκρατίας. Όμως, ως Τούρκοι, είναι πολίτες δεύτερης κατηγορίας. Η ψήφος τους ζυγίζει λιγότερο απ' όσο αυτή των «καθαρόαιμων» Ελλήνων. Τα γράμματα που μαθαίνουν, όταν μαθαίνουν γράμματα, αξίζουν λιγότερο από εκείνα που μαθαίνουν τα «γνήσια» ελληνόπουλα. Τα διπλώματα και τα πτυχία τους χάνουν το επιστημονικό τους εκτόπισμα μπροστά στις επιλογές των εκάστοτε ελληνικών αρχών. Στο στρατό, οι Τούρκοι (γιατί εκεί τουλάχιστον τους λένε με τ' όνομά τους) υπηρετούν ως «Βοηθητικοί λοιποί οπλίτες». Ένα ολόκληρο πλέγμα διακρίσεων φτιάχνει τις παραστάσεις τους για την πατρίδα, για την ταυτότητά τους και για τους άλλους. Παρ' όλο που γεννήθηκαν, έθαψαν τους γονιούς τους και οραματίζονται το μέλλον τους σ' αυτόν τον τόπο, νοιώθουν λιγότερο Έλληνες πολίτες απ' όσο οι «Ξένοι» αθλητές και προπονητές των ομάδων της καλαθοσφαίρισης ή του ποδοσφαίρου.

Τα βάσανα των Τούρκων της Ροδόπης και της Ξάνθης μαρτυρούν δυο πράγματα εξίσου αφόρητα. Αφενός, αποδεικνύουν έλλειμμα δημοκρατίας, που προσβάλλει και τρομάζει κάθε πολίτη αυτής της χώρας. Αφετέρου, καταδεικνύουν την υπέρμετρη ανοησία που δημιουργεί, τροφοδοτεί και αναπαράγει διαμάχες άχρηστες και ζημιογόνες.

Το συνηθισμένο επιχείρημα με το οποίο νομιμοποιούμε την εχθρική στάση της πολιτείας, ενίοτε δε και των πολιτών, προς τους

Τούρκους και λοιπούς μουσουλμάνους της Δ. Θράκης αφορά στην υπόμνηση του απεχθούς τρόπου με τον οποίον το τουρκικό κράτος αντιμετωπίζει τις εθνικές μειονότητες στο εσωτερικό του. Ωστόσο, ένα τέτοιο επιχείρημα ανατρέπει οιοδήποτε ορθολογικό υπόβαθρο για τη χάραξη στοιχειωδώς πειστικής και αποτελεσματικής πολιτικής. Μέτρο για την αποτίμηση των συνθηκών ζωής, των πολιτικών δικαιωμάτων και των ελευθεριών που αξιώνει ή που απολαμβάνει η τουρκική μειονότητα στη Δ. Θράκη δεν είναι οι συγκρίσεις με τη γενοκτονία των Κούρδων ή οι αναφορές στο βίαιο εποικισμό της κατεχόμενης Κύπρου. Οι Τούρκοι της Ροδόπης και της Ξάνθης είναι Έλληνες πολίτες. Είναι πολίτες της Ενωμένης Ευρώπης. Και αυτό το γεγονός συνιστά το ελάχιστο οθρολογικά διαχειρίσιμο δεδομένο που μπορούμε να επικαλεστούμε.

Η περιοδεία του κ. Ακτουνά στη Δ. Θράκη, τον περασμένο Μάιο, αποτέλεσε τυπικό δείγμα της ελαφρότητας με την οποία αντιμετωπίζεται το πρόβλημα της μειονότητας. Με ελάχιστες εξαιρέσεις σωφροσύνης, οι πολιτικοί, ο τύπος και η τηλεόραση έκαναν ό,τι μπορούσαν για να μεγεθύνουν υπέρμετρα εκδηλώσεις που αλλιώς θα έμεναν στο περιθώριο. Να τα πρωτοσέλιδα, να το κουρμπάνι στο γυαλί. Δηλώσεις επί δηλώσεων, ασχήμιες αγανακτισμένων πολιτών στο τουρκικό Προξενείο της Θεσσαλονίκης, η Ελλάδα στο πόδι. Για δυο σφαγμένα αρνιά στις τελετές υποδοχής του κ. Ακτουνά και κάποιες δηλώσεις του, που δεν κατάφεραν να δημιουργήσουν παρά κλίμα περιοδεύοντος θιάσου. Αν υπάρχει κάτι που συσπειρώνει σήμερα τους ανθρώπους των μειονοτήτων, αυτό είναι οι μισαλλόδοξες και ξέφρενες εκδηλώσεις της εθνικό-

φρονος ελληνοπρέπειας. Αυτό είναι που αναγκάζει τα μέλη της τουρκικής μειονότητας να υπερασπιστούν, στο όνομα του κ. Ακτουνά, την πολιτισμική τους ταυτότητα, την υπόληψη και την αξιοπρέπειά τους. Ανεξάρτητα από τις δεδομένες προθέσεις του Τούρκου υπουργού, σε ό,τι από τις δηλώσεις του για τις μειονότητες θεωρήθηκε εμπρηστικό και προκλητικό θα έπρεπε, λόγους και έργους, να επαιξάνουμε. Ναι, θα πρέπει να αναγνωρίζεται ως φυσικό το δικαίωμα κάθε Έλληνα πολίτη να θεωρεί τον εαυτό του Τούρκο, Πομάκο, Μακεδόνα, Βαυαρό, Εγγλέζο, Γάλλο, Αλβανό, ορθόδοξο, καθολικό, μουσουλμάνο, βουδιστή, άθρησκο. Καμία ρήτρα, οιασδήποτε Διεθνούς Συνθήκης των αρχών, των μέσων ή του τέλους του αιώνα μας δεν μπορεί να στερεί από τα κοινωνικά υποκείμενα το δικαίωμα του αυτοπροσδιορισμού, το δικαίωμά τους στους πολιτισμούς που κληρονόμησαν, που συμμερίζονται και που παράγουν.

Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας προσπαθούμε να πείσουμε τους εταίρους μας πως τα λόγια του κ. Ακτουνά στερούνται βάσης. Όταν ο πρώτος μουσουλμάνος που ορκίζεται έφεδρος δόκιμος αξιωματικός στον ελληνικό στρατό γίνεται, ως αξιοπερίεργο, πρωτοσέλιδο. Όταν η ελληνική πολιτεία απαγορεύει τη χρήση του επιθέτου «τουρκικός» σε τίτλους σωματείων και ενώσεων. Όταν το δόγμα «το όνομά μας είναι η ψυχή μας» γίνεται άξονας της εξωτερικής μας πολιτικής και το όνομα του «άλλου» γίνεται το σημάδι του Αντίχριστου επί της γης.

Κάποιοι ιθύνοντες επιμένουν να γυρνούν τη ράχη στα ανθρώπινα δικαιώματα, στις αρχές της ελευθερίας, στις αξίες της δημοκρατίας. Το μόνο που λένε ότι τους νοιάζει είναι το κυνήγι της αποτελεσματικότητας. Προς αυτούς λοιπόν, δεν μένει παρά να επικαλεστεί κανείς τη ρήση του Ταλευράνδου: *Αυτό είναι κάτι περισσότερο από έγκλημα, αυτό είναι λάθος.*

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΠΑΝΑΓΙΟΣ ΤΑΦΟΣ του Βασίλη Πεσμαζόγλου

Η ΜΑΥΡΗ τρύπα έχει πλέον μπει ποικιλοτρόπως στο καθημερινό μας λεξιλόγιο. Υπάρχει όμως, καθ' όσον ξέρω, και μια άλλη προσφορά της σύγχρονης φυσικής που ταράζει τα τόσο συχνά λιμνάζοντα νερά της ανθρώπινης σκέψης, αναστατώνοντας τον κοινό νοῦ· σε αντίθεση με τη μαύρη τρύπα, που αναφέρεται στο σύμπαν, στο μακρινό και μεγάλο, η αρχή της απροσδιοριστίας πηγάει από το μικρόκοσμο της κβαντομηχανικής: δεν μπορούμε, μας λέει, να καθορίσουμε ταυτόχρονα και επακριβώς την ταχύτητα και τη θέση ενός στοιχειώδους σωματιδίου· τουλάχιστον ένα από τα δύο αυτά στοιχεία που συνθέτουν την πραγματικότητα αναγκαστικά μας διαφεύγει. Δύσκολο να χωνέψουμε αυτήν την ανατροπή του νευτώνειου κόσμου και να συμφιλιωθούμε με μια τέτοια έμφυτη αβεβαιότητα: άλλωστε, ένας μεγάλος σύγχρονος φυσικός έχει δηλώσει ότι όποιος μελέτησε τη σύγχρονη κβαντική φυσική και δεν αισθάνεται κάπως άβολα, απλώς δεν την κατάλαβε...

Αυτές οι σκέψεις στριφογύριζαν στο μυαλό μου προ διμήνου, μέρες του Πάσχα (του δικού μας, του ορθόδοξου), καθώς όντας στα Ιεροσόλυμα προσπαθούσα να προσδιορίσω το ιστορικά εξακριβωμένο ξεχωρίζοντάς το από τη μυθολογία. Για ένα ήμουν και παραμένω βέβαιος· ότι η πόλη αυτή, κτισμένη στα 800 μέτρα και μακριά από νερό, με ένα περίπου εκατομμύριο κατοίκους, Ισραηλινούς και Παλαιστίνιους κυρίως, με τα καλοδιατηρημένα τείχη της που έκτισε ο Σουλεϊμάν ο Μεγαλοπρεπής